

VALGU

Sõnumeid

Sovhoosi juhtkonna ja ühiskondlike organisatsioonide
infoleht nr. 3 mai 1989

Tänavu uut moodi

Kevadtööd on hoos. Mida on oodata uut töökorralduses? Kõige õigem mees vastama on peainsener Ago Tiits.

Tahame rakendada tööle osakonna mehaanikud, kelleks on Nurmes Meelis Burmeister, Valgus Margus Tihkan ja Velisel Jaan Viljas. Osakonna masinapargi häireteta töö jääb nüüd nende südameasjaks. Senini peeti sidet side töökoja ja peamehaanikuga osakonnajuhataja vahendusel. Võttis aega ja oli tülikas, kuni puuduv tagava-raosa kohale jõudis ja masin põllule sai. Osakonna mehaanikud on kursis oma osakonna

masinapargi olukorraga, meeste rõõmude ja muredega ning püüavad nii teha, et viimaseid vähem oleks.

Masinaid jätkub (72 traktorit), aga probleeme on meeste töötamisega. Alati lausume kiidusõnu Ülo Burmeisteri, Joosep Vaarpuu, Väino Maisste, Kaljo Sotniku ja Jaan Tiitsu kohta. Olgu missugune töö, aeg või koht — kõik on tehtud.

Halvem lugu on nendega, kes üldse ei tule tööle või on enne päeva lõppu teadmata kadunud. On ju kurjast, kui kibekiirel külviajal tegutse-

takse ikka stagnaegse mõtlemisviisi järgi: mõisa köis, las lohiseb. Oleme ise oma elu peremehed ja meist oleneb, kuidas elame järgmisel aastal, kui rikkalik on toidulaud.

Kui osakonnajuhatajast oleneb töökorraldus, sõltub töö osakonnas masinameeste kohusetundest. Miks üks osakond saab alati hakkama, teistes aga tööd takerduvad? Miks noored mehed armastavad remondiga venitada?

Et neid mikse vähem oleks, vaadake üle oma tööd ja püüdke nii teha, ei sügiseni kestva tööüritamises kõik latusalt läheks.

Traditsioonilisel jüriööjooksul oli seekord väljas 7 võistkonda; koolist 5, Nurme osakond ja autojuhid. Seekordre jooksurada kulges koolimaja ümber. Pealtvaatajate ergutuste saatel ja toetusel jõudsid esimestena lõpusirgele õpilased — IX klass ees ja kohe ka VIII, kolmanda koha said autojuhid. Tore da elamuse pakkus Nurme osakonna üksmeelne ja pealehakkamist täis võistkond. Auhinnatort anti üle kõigile. Korraldajad olid pettunud, et kaasa ei löönud Velise ja keskuse osakonna rahvas. Järgmistele spordiüritustele ootame neid ja mikse ka mitte kontori rahvast.

25. aprillil oli koolis lastevanemate päev. Kõik tunnid olid lahtised. Meeldiv oli õpilaste kontsert ja õhtune etendus «Jumpovaari» klubis. See oli laste näiteringi esietendus. Juhendab Tiit Oidram.

Esimene külv tehti Velise osakonna Kärda põllul 26. aprillil. Voldemar Karm külvas segaviilja. Järgmisel päeval tehti keskuse osakonnas algust odraga. Nurme osakond alustas 3. mail.

Mai teisel pühapäeval tähistasime emadepäeva

Ildses sõnas EMA peitub nii palju helli tundeid, armastust, lugupidamist ja ka valu.

Emale kuulub lapse esimene naeratus, tema abiga astume esimesed värisevad ja arglikud sammud. Väike käsi ema peos, sammume esimest kooliteed. Tema saadab meid eluteele.

Kas mõistame alati, mis on emaarmastus? Kui palju ohverdust, loobumist, rõõmu ja valu see mõiste endas kannab! Nagu vajame hingamiseks õhku, nii vajame enda kõrvale ema.

«Millal maksan memme vaeva?» küsib rahvalaulurida. Rääkigu emadepäeva lilleõied meie kodudes kui ka kalmuküngastel suurest tänust ja austusest!

Ema mulle ikka kallis,
kiigutas mind juba hällis.
Teinud mulle palju head,
paitab õrnalt minu pead.

Aitab mind ja vaeva näeb,
huvi tunneb, kuidas läeb.
Emast kallimat ei tea,
pühendan tal luulereaa.

Maikuu kui pidupäev,
olgu see tal meelde jääv.
Tundku sellest päevast mõnu
ja see ongi minu tänu.

Valgu kooli VI klass

Mare Vaarmanni töid eelmise aasta emadepäeva näitusel.
VELLO VAARMA foto

Halastust elu nimel

Elu seadus on andnud õiguse ja ruumi kõigele elavale ja kasvavale maakeral, päikese ja taeva all. Kõige kallimaks peetakse elu ja tervist.

Väike Eestimaa on ühe inimpõlve jooksul üle elanud palju ajalooisindusi, edukaid aegu, rõõmpäevi, kuid rohkem kannatusi ja ülekohtu võõra surve all. Halastus ja headus on taandunud. Maakodud on nagu tormidest rüüstatud linnupesad, uued kivikodud ei hoiu koos kolme põlvkonda. Pooled paarid lähevad lahku, lapsi ei õpeta isa ja on kurb, kui halastust ei jätku väsinud emalgi. Meie rahva hingeelu on palju haiget saanud, seda pärandame ka oma kasvavale noorusel. Ei ole ju laps süüdi, et sellisel

ajajärgul on siia ilma tulnud. Viltukasvanud inimest süüdistada on kerge, ka parastajaid leidub. Kas aga mõtleme, et nii võib ka minuga või minu lähedasega juhtuda ja mida teeksin raskest olukorras?

Kõik, mis suurest loodusest meile sünnib ja kasvab, on ju nii eriilmeline ja mitmesugusteomadustega juba pärlikkusest, kasvatusel. Kuid sünnib ka tublide vanematel lapsi, kes pole võimelised iseiseisvaks eluks ja vastupidi: on vahel nõrkadelgi kasvanud elutugevaid järglasi. Halastust nõrkadele teilt, kasvatajad ja õpetajad! Laps, kes ei jõua edasi vaimsesse töös, võib olla väga tubli ja kohusetundlik füüsilises tegevuses.

Seda on kogeda ka meie majandis.

On internaatkooli kasvandikke, kel pole olnud isa-ega emapoolset kodusoojust, aga tööarmastust jätkub. Liigub meie asulas väikseid mehekakatsi, kelle vanematel või ainult emal ei ole muret, kus nad viibivad või mida teevad. Halasta oma lapsele tuleviku nimel, piüa luua talle turvaline kodu! Ole juhendaja ja õpetaja ka võõrale lapsele! Ära mine ükskõikselt mööda, kui näed, et halba tehakse! Selgita rahulikult ära pahateo tagajärjed. Halastage, mehed-isad, oma lastele, suunake pojad sirgele teele! Ilma sündinud laps vajab mõlema vanema hellust. Lapse hinge heaks ära karda olla

isa, kui sa tema emale abikaasaks ei soovi olla või ei saa.

Rõõm oleks, kui vanemad endid ega koduõhku ei mürgitaks suitsuga ega jookis mõistust segaseks, sest enne rumalaid harjumusi olete ikka kained olnud.

Halastage loodusele! Murdes asjatult lille, oksa või puu, on see sama, mis haav või luumurd sulle endale. Ära löö looma põhjusega, iga hoop on sullegi valus! Mõtle head, siis ei tule ka halba sõna. Käre ja kurj ütlemine põrkab pallina enda vastu.

Usku headusse ja halastust ümbritsevasse!

ADELE KITSING

Meie elukeskkond

Valgu sovhoosi läbivad Nurtu, Velise ja Vigala jõgi viivad oma veed Kasari kaudu Matsalu lahte. Roostiku juurdekasv lahes on igal aastal 100 meetrit. Teatud osa selles on ka meie majandil, kuna juhime reovett otse jõgedesse. Samuti satub sinna jääke põldude väetamisega orgaanilise ja mineraalväetisega. Peamiselt on need fosfor ja lämmastik, mis kutsuvad esile vetikate ja kaldataimestiku rohkuse. Pinnavee kaitse kõrval on väga oluline põhjavee — joogiveeallika kaitse. Peale punktreostusallikate (korra-ärast ära sõnniku-, väetise- ja silohoidlad, reovete kogumise kaevud jne.) on ka hajureostus, mida põhjustab orgaaniliste ja mineraalväetiste ning taimekaitsevahendite kasutamine.

Meie reostusallikad:

1. keskkonnakaitse nõuetele ei vasta keskuse vana farmi sõnnikuhoidla, kus puudub otsasein ja virtsal on võimalus välja voolata. Nurme sõnni-

kuhoidlal puuduvad külgsi-

2. Silohoidlad. Tihtipeale ei tühjendata silomahlade kogumiskaevu Vanakubja ja Nurme hoidla juures. Silomahlade veereostus on äärmiselt ohtlik, sellest kontsentreeritud on vaid piim ja veri.

3. Komposteerimisplatse Veski lauda juures ja Paisumaa ei saa nimetada komposteerimisplatsideks, kuna ei toimu tehnoloogilist protsessi. Need on lihtsalt sõnniku (läga) mahapanemiskohad, kuhu igal ajal ei saa ligi. Need n. platsid asuvad drenitud põldudel ja virts voolab drenide kaudu jõkke.

4. Puhastusseadmed on elamurajoonil ja keskuse tootmistsoonil. Elamute puhastusseade on oma võimsuse ületanud 1,5 korda ja praktiliselt mingit efekti ei anna. Tänavu alustatakse uue rajamist ja see on sama võimsusega mis tootmistsoonil. Loodame, et edaspidi muutub Velise jõgi palju puhtamaks.

5. Lüpsifarmide reovett juhitakse kas kraavide kaudu (Paisumaa, Veski) või otse torude kaudu jõkke (Jämedal). Vastavalt looduskaitsevalitsuse ettekirjutisele tuleb nimetatud farmide juurde tänavu ehitada nõuetekohased kogumiskaevud.

6. Prügi mahapanekukoht keskuses on seni Vanakubjal, mis ei vasta nõuetele ega ole üldse sobilik. Uus asukoht on looduskaitsega kooskõlastatult Valgust 2,5 km Palu poole. Prahti veel sinna viia ei tohi, kuna eeltööd on tegemata. Loodame sügiseks korda saada. Autojuhtidele on palve, et nad paneksid prahi maha sinna, kuhu see on mõeldud, mitte nii, nagu sageli juhtub, et silohoidla nõlvalt alla või kuskile mujale, kus ta kohe silma hakkab ning loodust risustab.

Põhjavesi, mida me joomes, peab vastama kvaliteedi nõuetele. Sanepidjaam võtab neljal korral aastas puurkaevu-

dest veeproove. Pumbamajad peavad olema korras, ukсед ees, remont tehtud, puurkaevud hermetiseeritud ja varustatud kraaniga veeproovide võtmiseks. Viimaste andmete põhjal ei vastanud kvaliteedi nõuetele Paisumaa lauda, keskuse elamute ja Sillaotsa lauda puurkaevu vesi.

Puudused, mis meid keskkonnakaitse alal kimbutavad, peaksid saama lähemal ajal likvideeritud. Selleks tuleb

1. lõpetada puhastamata heitvee juhtimine jõgedesse.

2. ehitada nõuetele vastavad sõnnikuhoidlad ja komposteerimisplatsid. Sõnnik peab muutuma esimeseks mulla viljakuse parandajaks, mitte olema keskkonna reostaja.

3. maapealsete sõnnikuhoidlate tegemine lõpetada ja varustada kõik silohoidlad mahlakogumiskaevudega.

MATI ERIK, peainsener-hüdrotehnik

Ootame teid alati!

Sillaotsa talumuuseum alustab oma seitsmendat suvist hooaega. Muuseumi eksponaatide arv on kasvanud kaheistkümneme ja poole tuhandeni. Dendraariumid, alleed, metsapark ja muu haljastus võtab enda alla 3,6 hektarit.

Me säilitame fotosid, Aadu Parnabase enda poolt pildistatud fotonegatiive, kunstiteoseid, dokumente, numismaatikat, raamatuid. Pearõhk väljapanekus on endistel taludes kasutusel olnud põllu-

esemetel. Nii ongi vanimad esemed puu- ja pinkvanker, remmelid, rehepeksumasinad, peaharjad, käsikivi ning Velise valla vabrikute toodang. Huvitavad on eelmise sajandi lõpul ja selle algul Jaan Jeeriku valmistatud kaks erinevat hobu-rehepeksumasinat, kuid ka Mustult saadud käsi- ja hobu-rehepeksumasin. Väljas on lihatöötlemisvahendeid. Paljusid eksponaate saab näha ka töötavana.

Rõõm on näha esivanemate tehtut. Siit saab uusi ideid ja

mõtteid ka oma talupidamise loomiseks.

Head inimesed, kui te leiate ikka veel esivanemate tööriistu, dokumente, raamatuid, fotosid endiste seltside, ühingute või koolielu kohta, palume neid pakkuda muuseumile!

Varsti on algamas puhkuste aeg. Leidke siis aega ja võimalust oma tuttavate, sugulaste ja lastega külastada Sillaotsat! Saate ülevaate endistest taluhoonetest ja tööriistadest, tunda oma rahva

minevikku, aga ka elamuse armastusega rajatud ümbrusest. Suuremate gruppide korral palume ette helistada telefonil 25 948.

MAIE ja JÜRI KUSMIN

18. mail oli rahvusvaheline muuseumipäev. Majandirahva poolt soovime Maie ja Jüri Kusminile edu kõigis nende ettevõtmistes eesti rahva kultuurimälu, ajaloo ja traditsioonide säilitamisel.

Parteikoos- olekul on arutatud

Jaauarikuus oli arutusel ühiskondlike organisatsioonide ja liikumiste vaheline koostöö eesmärgiga, mida teha paikkonna vaimseuse tõstmiseks — selleks, et noored jääksid kodukohta ja tahaksid siin elada ja töötada. Kultuuritöösse, ringidesse on rahvast kaasa haarata raske. Spordivaimsus on suurem. Kommunistlik noorsooühing on end sellisel kujul ammenandanud. Kohapeal pole asemel midagi muud ka tulnud. Ametiühing reorganiseerib end, kuid põhiline tööloik — hool inimese eest — jääb edaspidi üheks peamiseks. Muinsuskaitse on aktiivne, rohelis- te liikumine on pead tõstnud.

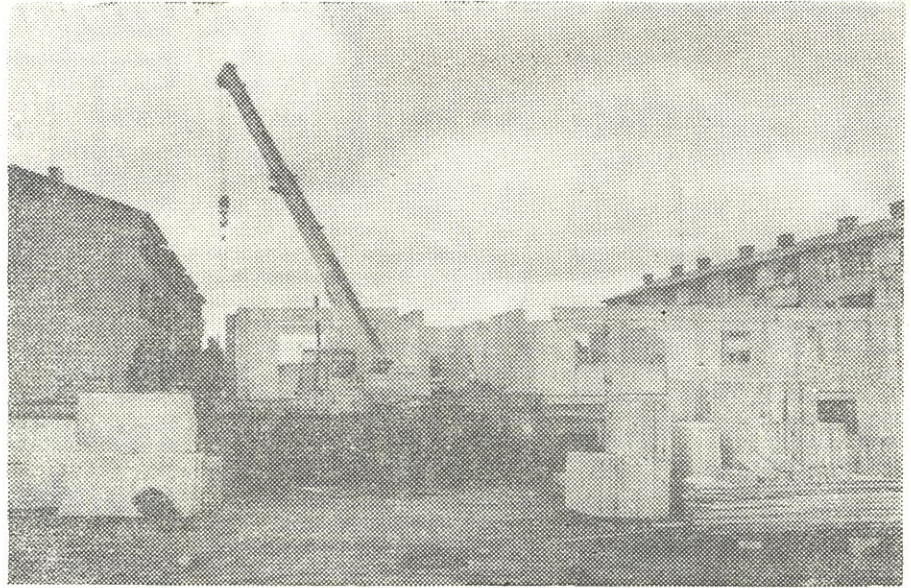
Üldiselt me tegeleme kõige- ga, kuid konkreetsemalt vaadeldes jäävad paljud asjad kahe silma vahele, kaasa arvatud parteiorganisatsioon. Alar Oviir arvas, et kultuurihuvilisi on tarvis millegagi stimuleerida ja sõjaväest tulnutele peaks rohkem tähelepanu olema. Lembit Velling ja Jaan Kitsing juhtisid tähelepanu heakorrale ja sellele, et ise oleme sageli ka lagastajad. Muret teeb laste huligaansus Valgus. Raivo Naastre ütles, et spordihoone valmimisel tuleks tööle võtta spordimetoodik. Olev Piisang toetas büroo poolt ettekandes pakutud mõtet praeguse seisu fikseerimise ja sealt edasimineku kohta. Otsustati testi abil välja selgitada olukord ja lähtuvalt sellest kavandada lähemad ja kaugemad ülesanded, võtta kokku kohapealsed «ajud» ja teha analüüs, kuhu peame jõudma oma tootmise korraldamisel ja sotsiaalvallas. Peeti vajalikuks suvepeo korraldamist (sport, taidlus jne.) juulis.

Oiguskorra tagamine majandis oli arutusel märtsis. Sellest koosolekust võtsid osa piirkonnainspektor Ain Rahe, Toivo Kuhu siseasjade osakonnast ja Hain Kaur partei rajoonikomiteest. Vaatluse all olid ühisvara kaitse, alkoholism, hälvikperekonnad, liiklus- ja töödistsipliin, rahvamaleva töö ning tuleohutus.

Arutelust kokkuvõtte oleks järgmine:

kohapeal ei ole me ise kasutanud kõiki võimalusi kor- da tagada. Kardame oma arvamus- tõe, püüame kõrvale jääda. Ühed ja samad on meil korrariikkujad, alkoholi kuritarvitajad ja ka nende kodu- ne olukord jätab soovida. Piir-

24 korteriga elumaja Valgus, mida ehitab Rapla KEK.

konnainspektori osa on vähe- ne. Kokkulepitud ajal ei ole Ain Rahe kohal, põhjuseks tema enda arvates sõiduki puudumine ja kaugus. Karistusi saavad ühed ja samad, osa on karistamatud. Paljusid õigusrikkumisi varjame. Oleme sellega niivõrd harjunud, et peame loomulikuks.

Alaealiste kuriteod jäävad avastamata ja karistamata. Maainimene ei tunne end enam julgelt. Miilitsaorganid pole ise ka rahul oma töökorraldusega, otsitakse lahendusteid. Tehti ettepanek miilitsale ja uurimisorganeile avalikustada asjaosaliste nimed kõigi avastatud kuritegude puhul. Majandi rahvakontrolligrupp kontrolligu ühisvara hoidmist. Korrariikkumised avalikustada infolehes, karistatute nimed tervikuna välja panna ka osakondadesse. Vallandatud töötaja vabastagu elamispind, tehes remondi või tasudes selle maksumuse.

Aprillis tehti kokkuvõtte ankeetidest, kus olid küsimused tootmisest ja sotsiaalelust. Juuni infolehes avaldatakse 1988. aasta majandusanalüüs koos kommentaaridega, et töötajad saaksid ise otsustada, millist majandusvormi edaspidi kasutada. Avaldame ka ankeeterimise tulemused.

Parteielust kõrvalejäämise ja isikliku avalduse põhjal on arvatud parteist välja Tiina Keldrimaa, Ago Vaarna ja Oliver Terve.

10 aastat kooskäimist

Esimest korda tulid Velise pensionärid kokku kümme aastat tagasi. 18. veebruaril 1979 prooviti esimest korda lauluhääled kõlama panna. Viimased kuus aastat käiakse koos nii Veliselt kui Valgust. Lustakas pensionäride pidu peeti 28. aprillil Valgus. Sü-

damlikult esinesid lastepäeva- kodu ja kooli nooremate klasi- side õpilased. Lilleõiega peeti meeles sünnipäevalapsi. Pärnu ansambel «Simbel» oma särtsakate lugudega tuletas meelde noorusaegu. Tantsu ja laululusti jätkus keskööni.

Meenutuskild kodutütarde ajast

50 aastat tagasi võeti osa skautide, noorkotkaste ja kodutütarde liikumisest. Meenutab kodutütar SALME NASIR, kes õppis kohalikus koolis 1933—1939.

Kodutütarde ühendus oli vabatahtlik, kuid vormi kandsime kõik. Selleks oli tumesinine seelik, hallikas pluus ja kollane kaelarätt. Meid juhendas proua Selvet — nii me teda kutsusime. Õppisime kodukaunistamist, käsitööd ja üldse kõike, mida ühele naissoost inimesele vaja. Peamine oli ilumeele kasvatamine ja kujundamine. Olid mitmesugused katsed, näiteks tor- di küpsetamine. Kui sooritasid, said vastava märgi. Eriti hoolsatele anti hoolsuspael. Võtsin osa üle-eesti- maalise kodutütarde laagrist Paliveres. Enne laag- risse minekut anti meile Haapsalu kätte hoolsuspae- lad, ka mina sain. Olin tol ajal väga noor, kõige noo- rem siitkandi kodutütarde seas ja seetõttu paljut liht- salt ei mäleta. Kuid hästi on meeles, et koolimaja ümb- ruse kaunistamise eest saime üle-eestilisel võistlusel kolmanda koha. Kas autasuks midagi anti, ei mäleta.

